

בס"ד. שיחת אור ליום ועש"ק פ' מקץ, נר ג' דחנוכה, ה'תשי"ד.

— בעת „קבלת-פנים” * —

בלתי מוגה

א. דובר כמ"פ אודות מה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר שכל ענין הוא בהשגחה פרטית¹,
ועאכו"כ ענין של מצוה, ובפרט מצוה כללית כהמצוה דנישואין,
— שהרי ענין הנישואין שייך לא רק לזמן ההוה, או אפילו לדור
ההוה, אלא לדורי דורות, כיון שע"י הנישואין נעשה "דור ישרים יבורך"²
בבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות —
הרי בודאי שאפילו הפרטים שבזה — כמו זמן הנישואין, בימי
חנוכה — הם בהשגחה פרטית³.

*

ב. בנוגע לחנוכה — הרי נוסף על המלחמה עצמה, שבה לחמו
מעטים וחלשים נגד רבים וגבורים (כמ"ש בנוסח "ועל הנסים": "מסרת
גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"), היתה המלחמה בגלל "שעמדה
מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי
רצונך", וכמבואר בפרטיות בדברי הרמב"ם⁴: "גזרו גזירות על ישראל
ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם
ובבנותיהם וכו'".

והיינו, שהיתה כאן פגיעה לא רק בענין של ממון, אלא גם בעניני
הגוף והנפש, ענינים הקשורים עם חיי המשפחה — שלכן אמרו חז"ל⁵
"שאף הן היו באותו הנס", שהנס בנוגע לנשים הי' לא פחות מאשר
בנוגע לכלל ישראל.

ומזה מובן, שגם ההודאה על הנס הוצרכה להיות ענין כללי,
הקשור עם טהרת עם ישראל — שזוהי ההכנה לענין הגאולה, הן לגאולה

(3) ראה גם שיחת ליל נר חמישי דחנוכה
(בעת "קבלת פנים") — תו"מ ח"ד ע' 232
ואילך.

(4) הל' חנוכה רפ"ג.
(5) שבת כג, א. וש"נ.

(* של החתן הת' בן ציון בנימין אַלטהויז.
(1) ראה בארוכה כתר שם טוב בהוספות
סימן קעט ואילך. וש"נ.
(2) תהלים קיב, ב.

פרטית בזמן פרטי (כהגאולה דחנוכה), והן לגאולה הכללית בביאת המשיח, כמובן ממאמר המשנה⁶ "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר⁷ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" — שפסוק זה נאמר בגאולה העתידה, ומזה מוכח שגאולת עם ישראל תלוי' בענין הטהרה.

ומטעם זה היתה הדלקת נרות המנורה במקדש בחנוכה בשמן טהור דוקא, אע"פ שבשביל זה הוצרכו לענין של נס — כדאיתא בגמרא⁸ שלאחרי שמלכות בית חשמונאי נצחו את היוונים שנכנסו להיכל וטמאו כל השמנים שבו, "בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול, ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים", והיינו, שלכל לראש הי' צורך בנס ש"מצאו . . פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול", שזהו הנס דלילה הראשון⁹, ולאח"ז הי' צורך בנס נוסף, ש"הדליקו ממנו שמונה ימים", "עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור"¹⁰.

ג. ובהקדמה — שידועה השאלה¹¹ למה הוצרכו לנס בשביל להדליק את נרות המנורה בשמן טהור דוקא:

הדלקת נרות המנורה במקדש היא עבודת ציבור, ובנוגע לעבודת ציבור ישנו כלל ש"טומאה דחוי' היא בציבור"¹², והיינו, שכאשר אי אפשר לעשות העבודה בטהרה מותר לעשותה בטומאה,

— וההסברה בזה, שקדושת עם ישראל, כלל ישראל (ציבור), היא למעלה מהענין דטהרה וטומאה, שלכן, השראת השכינה בישראל היא גם במצב של טומאה, כמ"ש¹³ "השוכן אתם בתוך טומאותם" —

וא"כ, היו יכולים להדליק את נרות המנורה גם בהשמנים שבהיכל שלא היו חתומים בחותמו של כהן גדול?

ד. יש מתרצים שהטעם שלא היו יכולים להדליק בשמן טמא, הוא, מפני שאילו היו נותנים במנורה שמן טמא, היתה המנורה נטמאת, ואז לא היו יכולים לחנכה בהדלקת נרותי¹⁴:

(6) סוף יומא (פה, ב).
 (7) יחזקאל לו, כה.
 (8) שבת כא, ב.
 (9) ראה מאירי לשבת שם.
 (10) רמב"ם שם ה"ב. ר"ן לשבת שם.
 (11) ראה "המועדים בהלכה" (לרש"י לשבת שם).
 (12) פסחים עז, א. עט, א. וש"נ.
 (13) אחרי טז, טז.
 (14) ראה גם גלינוני הש"ס (להר"י ענגל)

הדלקת נרות המנורה במקדש בחנוכה — מלבד מצות הדלקת הנרות (שעל זה חל הכלל ד"טומאה דחוי' היא בציבור"), ה' בזה גם חינוך המנורה, שהרי היונים טמאו את כלי המקדש, "באו בה פריצים וחללוה"¹⁵, שלכן הוצרכו לעשות מנורה חדשה — של מתכת או של עץ¹⁶, ובמילא, הוצרכו לחנכה להיות לכלי שרת ע"י עבודתה, כדאיתא בגמרא¹⁷ "כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך (לא נמשחו כלים חדשים שנעשים שם (אלא)) עבודתן מחנכתן".

ובנוגע לחינוך המנורה — לא מצינו שענין זה יכול להיות גם בטומאה, שהרי בגמרא נאמר רק שבזמן משה נתקדשו הכלים ע"י משיחה, ועכשיו נעשה זה ע"י העבודה, אבל הכלים עצמם — צריכים להיות כמו בזמן משה, דהיינו, כלים טהורים דוקא.

והא ד"טומאה דחוי' היא בציבור" — ה"ז רק לגבי העבודה כשלעצמה, היינו, שיטנו מקדש וכלי שרת, וצריכים רק לעשות את העבודה, משא"כ כאשר צריכים לחנך את המנורה שתהי' כלי שרת.

ועפ"ז אתי שפיר שלא היו יכולים להדליק את המנורה בשמן טמא — כ', בנתינת שמן טמא נטמאת המנורה, ושוב אי אפשר לחנכה בעבודתה.

אבל תירוץ זה אינו מספיק, שהרי בלאה"כ הוצרכו למצוא עצה שהמנורה לא תקבל טומאה (מצד זה שכולם היו טמאים)¹⁸ — עי"ז שעשו מנורה של עץ¹⁶, וכלי עץ אינם מקבלים טומאה¹⁹.

ואף שכלי עץ שיש להם בית קיבול מקבלים טומאה¹⁹, והמנורה יש לה בית קיבול לקבל השמן²⁰ — הרי²¹ כל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה²², וכמ"ש הראב"ד²³ שילפינן מ"שולחן של מקדש ומנורה שהקשו עליהם²⁴ כלי עץ שעשוי לנחת הוא", לפי שאסור לטלטל את המנורה, כמו שאסור לטלטל את השולחן, כי בשולחן נאמר "תמיד"²⁵, ועד"ז במנורה, "כיון דכתיב²⁶ ואת המנורה נוכח השולחן, כמאן דכתיב בה תמיד דמי"²⁴.

21 ראה גם ספר מאיר עיני חכמים (ג).
תש"י) ח"א סימן מד (הובא באג"ק ח"ה ע'
קז).

22 חגיגה כו, ב. וש"ג. רמב"ם שם רפ"ג.

23 בהשגתו על דברי הרמב"ם שם.

24 חגיגה שם.

25 תרומה כה, ל.

26 שם כו, לה.

15 יחזקאל ז, כב. וראה ע"ז נב, ב.

16 ראה ע"ז מג, סע"א.

17 יומא יג, ריש ע"ב (ובפרש"י).

18 ראה רא"ם — הובא בחדא"ג

מהרש"א שבת שם, ובב"ח ופר"ח או"ח
סתר"ע.

19 רמב"ם הל' כלים פ"א ה"י.

20 כקושיית המהרש"א שבת שם.

ונמצא, שגם מצד חינוך המנורה לא היתה מניעה להדליק בשמן טמא. והדרא קושיא לדוכתא: לשם מה הוצרכו לנס בשביל להדליק המנורה בשמן טהור דוקא?

ה. והתירוץ לזה²⁷ — שכיון שהוצרכו לחנך את המקדש והמזבח מחדש, לאחרי שבטלה הקדושה עי"ז ש"באו בה פריצים וחללוה", הנה אע"פ שע"פ דין יכולים למצוא היתר לעשות זאת בטומאה, מ"מ, כדאי להקב"ה לעשות נס שיוכלו לעשות זאת בטהרה, כדי להראות חיבתן של ישראל שעושים מצוה יסודית (התחלת החינוך) בתכלית השלימות — בטהרה.

ו. וענין זה מהוה הוראה גם בימינו אלו, ובלשון נוסח הברכה "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", היינו, שנסים אלו חוזרים ונשנים בכל שנה ושנה.

ובהקדמה — שנרות חנוכה שהם שמונה נרות (דלא כנרות ביהמ"ק שהם שבעה נרות) שייכים בעיקר לזמן הגלות, וכמ"ש הרמב"ן²⁸ שעליהם קאי מ"ש במדרש²⁹ "אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לו לאהרן . . הנרות לעולם אל מול פני המנורה" — דלכאורה, "כשאין ביהמ"ק קיים . . אף הנרות בטלות" — "לא רמזו אלא לנרות של חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו".

ומזה מובן שבנרות חנוכה יש הוראה כללית לבני ישראל בנוגע לזמן הגלות:

הנס שעשה הקב"ה בימי חנוכה להראות חיבתן של ישראל שמדליקים את נרות המנורה בשמן טהור דוקא, אע"פ שע"פ דין היו יכולים להדליק בשמן שאינו טהור — מהוה הוראה מלמעלה שבזמן הגלות יש צורך במסירת נפש (שזהו הדוגמא לענין של נס ביחס לעבודת האדם) אפילו על ענין שיש למצוא לו היתר ע"פ שולחן-ערוך, ובזה מתבטאת חיבתן של ישראל, שמוסרים נפשם גם על דקדוק והידור בעניני תומ"צ שיהיו בתכלית השלימות, כבהדלקת המנורה באופן של טהרה דוקא.

כאשר אומרים ליהודי: יכול הנך להתנהג בדרך שאמנם הכל מודים שאינה באופן של טהרה, אבל אעפ"כ, מצד תנאי הזמן והמצב עתה,

27) פנ"י שבת שם. שר"ת ח"צ ספ"ז. — 28) ר"פ בהעלותך. 29) במדבר פט"ו, ו.

יכולים למצוא היתר ע"פ שו"ע שמותר לך להתנהג כן, לפי שעה, עד שתוכל להתנהג בדרך טהורה — המענה על זה, שכאשר מדובר אודות ענין של אמונה, או ענין הקשור עם טהרת הבנות, טהרת המשפחה, אין לסמוך על היתרים ע"פ שו"ע, אלא לעמוד במס"נ שענין זה יהי' בתכלית השלימות.

ועוד זאת, שבשעת הגזירה שרוצים להעביר על הדת, הרי באיזה ענין שיהי', אפילו "פשטו ידם (רק) בממונם", צריכים למסור נפשם אפילו על פרט קטן ביותר, כמו "ערקתא דמסאני" (שרוך הנעל)³⁰, גם אם בשנים כתיקונם, שלא בשעת הגזירה, יש לזה היתר ע"פ שו"ע.

וזוהי ההוראה הכללית שאומרים לבנ"י בזמן הגלות: אל תסמכו על אלה שמחפשים עבורכם היתרים ע"פ שו"ע, ורוצים "להסביר" לכם שאין זה אלא פרט קטן בלבד, "ערקתא דמסאני", או שטומאה דחוי' בציבור וכו' וכו'; עליכם לדעת שישנה הוראה מלמעלה שחיבתן של ישראל מתבטאת בכך שמוסרים נפשם אפילו על פרט קטן, כדי שלא ליפרד ח"ו מהקדושה ומההתקשרות שיש ליהודי עם הקב"ה.

ז. וכאשר מתנהגים באופן כזה, אזי גם כאשר המצב הוא באופן של מעטים וחלשים נגד רבים וגבורים,

— שהרי המעטים הם "עוסקי תורתך", "בטלנים", ואילו הרבים הם מקורבים למלכות, והכח הוא בידם —

הנה כשם ש"בימים ההם" נמסרו "גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" — מפני שהגבורים והרבים היו "זדים", ואילו החלשים והמעטים היו "עוסקי תורתך",

כך גם "בזמן הזה" — כאשר עוסקים בתורה אליבא דאמת, ומתוך ידיעה שזוהי "תורתך", תורתו של הקב"ה, ולכן אין מסכימים על פשרות, ולא מחפשים היתרים וכו', אלא עומדים בתוקף אפילו על פרט קטן, והיינו, שכאשר כוונת המנגד היא להרחיק מיהדות, אזי אין נפק"מ אם מדובר אודות שרוך נעל, או אודות חינוך שצריכים להחדיר לראש, על שניהם מוסר נפשו בשוה, אף שלהיותו "מעט" ו"חלש" אינו רואה איך יוכל ליישם את הדבר בפועל,

אזי מובטח לו שיצליח בדרכו, כיון שיהי' הענין ד"על הנסים" לא רק באופן "שעשית לאבותינו", אלא גם "לנו", "בזמן הזה".

(30) סנהדרין עד, ריש ע"ב (ובפרש"י).

ח. וענין זה נוגע במיוחד בשעה שעומדים לייסד בית בישראל, שממנו יהיו דורות ודורי דורות — אזי צריכה להיות ההתחלה בענין של מסירת נפש אפילו על פרט קטן ביותר.

ואז נותן הקב"ה ברכת הצלחה שיוכלו למלא זאת ברוחניות, ועי"ז נמשכת תוספת ברכה והצלחה גם בגשמיות כפשוטו, בבני חיי ומזוני רויחי,

החל מהחתונה בשעה טובה ומוצלחת, והמשך ההצלחה על כל השנים כולם, ב"דור ישרים יבורך".

* * *

ט. אודות³¹ חנוכה מצינו ב' ענינים מנוגדים:

א) איתא בספרים³² ש"חנוכה" הוא מלשון חינוך. ומובן גם בפשטות בלשון חנוכת המזבח וחנוכת בית המקדש, שזוהי התחלה, שהתחילו לעשות את עבודת ה' (בבית המקדש בכלל ובמזבח ובמנורה בפרט³³) מחדש — ענין של חינוך.

ב) נס חנוכה שמצאו פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול, דעם היות שע"פ דין היו יכולים להדליק גם בשמנים טמאים, כיון שטומאה דחוי' או הותרה בציבור, מ"מ, להראות חיבתן של ישראל הראה הקב"ה נס שיוכלו להדליק בשמן טהור (כנ"ל בארוכה) — אינו רק בשביל להתחיל לקיים המצוה, אלא לקיים המצוה בתכלית ההידור, ללא שום היתרים, אפילו לא היתרים שיש להם בסיס, היתרים על פי שלחן ערוך.

וההוראה מזה — שכשמדובר אודות ענין של קדושה, צריכים לעשותו מיד בתחילה, בהתחלת החינוך, בתכלית השלימות ובתכלית ההידור.

י. וכן הוא בפרט בנוגע לחינוך הבנים והבנות:

תיכף מקטנותם צריכים ליתן להם יהדות שלימה ("א גאנצע אידישקייט"), ללא שום פשרות וללא שום היתרים.

מ"מ ע"י המו"ל.

(32) ראה חדא"ג שבהערה 18.

(33) פרטי הדעות בזה — נסמנו באנציק'

תלמודית ערך חנוכה ס"א (ע' רמב).

(31) מכאן ואילך — הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש

ח"א ע' 81 ואילך. במהדורא זו ניתוספו כמה

פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני

כדי להבטיח ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"³⁴ — אי אפשר להסתמך על כך שכאשר הילד יתבגר ויצא לרחוב, אזי יספרו לו שעליו לנהל מלחמה, יספרו לו שאינו צריך להתפעל משום מונע ומעכב, וצריך שתהי' לו מסירת נפש. אם רוצים שאז, "כי יזקין", יעמוד בנסיונות — צריך להתחיל בכך עוד בהיותו "נער".

ולכן השתדלו חכמי ישראל ביותר והשקיעו כחות גדולים ביותר על חינוך בני ובנות ישראל שיהי' על טהרת הקודש.

הם ניהלו מלחמה על כל פרט. אפילו פרטים שלא היו נראים חשובים כל כך — נאבקו שלא לוותר עליהם, בידעם ששנות החינוך נוגעות לנער או לנערה על כל משך ימי חייהם, וידעו שצריכים ליתן להם את התוקף, כלי זיין, להדוף את כל המלחמות שיהיו להם בדרכם בחיים.

יא. האדם — דומה לאילן. "כי האדם עץ השדה"³⁵.

כאשר עושים שריטה באילן לאחרי שכבר גדל, אזי השריטה אינה אלא במקום שנעשתה בלבד, וגם אינה גורמת נזק. אבל כאשר עושים שריטה בהגרעין שעומדים לנטוע, יתכן שמשריטה אחת יצמח אילן בעל-מום.

וכן הוא בענין החינוך:

אדם בשנות העמידה, שכבר עבר מחצית דרכו בחיים, ונדמה לו שהוא מוכרח להסכים על פשרות — הרי הפגיעה היא למשך שנים אחדות בלבד. ארבעים שנה חי הוא ללא פשרות, ואם יכשל ויעשה פשרה לשנה אחת, יכולות הארבעים שנה הקודמות שמאחוריו ליתן לו כח שישכח מיד מהפשרה, ויעמוד ביהדות שלימה.

אבל כאשר מדובר אודות הדור הצעיר, ואותם רוצים לחנך על פשרות — נוטלים מהם את החום והקנאות ליהדות על כל ימי חייהם. בגלל השריטה והחסרון שעושים בנשמתם בצעירותם, עלול אח"כ לגדול יהודי בעל-מום רחמנא ליצלן!

— הן אמת ש"אע"פ שחטא ישראל הוא"³⁶, אבל, מאמר זה קאי גם על יהודי כזה שעליו נאמר³⁷ "יעכרך ה' ביום הזה", ומזלו הוא ש"(היום הזה אתה עכור ו)אי אתה עכור לעולם הבא"³⁸. אבל אנו

(37) יהושע ז, כה.

(38) שם מג, ב (במשנה).

(34) משלי כב, ו.

(35) פ' שופטים כ, יט. וראה תענית ז, א.

(36) סנהדרין מד, רע"א.

צריכים דור צעיר בעולם הזה, יהודים חיים ובריאים ברוחניות, וממילא יהודים חיים ובריאים גם בגשמיות, ועי"ז יוכלו לכבוש את העולם הזה לא רק לעצמם, שחלקם בעולם יהי' מקדש להקב"ה, אלא גם בשביל דור הביניים והדור המבוגר.

יב. ישנם פרטים כאלה שנראה לכאורה שאינם נוגעים כל כך ואינם אלא חוט השערה.

אבל, יתכן שזהו חוט השערה שעליו איתא בגמרא³⁹ שממנו צומחת כל מציאותו של היציה"ר — "רשעים נדמה להם כחוט השערה":
 כיצד יתכן שיהודי יהי' רשע, רחמנא ליצלן? יהודי רוצה לקיים את רצונו של הקב"ה⁴⁰, ואיך יתכן שיעשה פעולות נגד הקב"ה עד שיקרא "רשע"?

אלא הסיבה לכך היא מפני ש"נדמה להם כחוט השערה", נדמה לו שזהו דבר פעוט חסר ערך ("א קלייניקייט"), ולפעמים יתכן שזהו אמנם דבר פעוט, אבל במעמדו ומצבו, יכול גם דבר פעוט זה להכריע — שיהי' צדיק שיכתב ויחתם לחיי עולם, או רחמנא ליצלן רשע, שעליו אומר הכתוב "לדראון עולם"⁴¹. וכל זה — בגלל "חוט השערה" זה.
 ואם אין לו די תוקף ודי שכל להבחין אם זהו הפרט שבו תלוי כל מהותו — הנה בזמנים אלה שהאמת הולכת ומתבררת יותר ויותר, ישנה ההבחנה מהצד שכנגד:

כאשר רואים שהצד שכנגד עומד בתוקף כזה שמוכן להפסיד סכומי כסף במליונים, להפסיד כמה וכמה אנשים, להפסיד תמיכה מכל הצדדים, רק כדי שלא לוותר על איזה פרט — דבר שאינו מובן לגמרי בשכל — הרי זו הבחנה והוראה עבורנו, שאסור לוותר אפילו על פרט זה שרוצים להשלוח אותו שאינו אלא פרט קטן בלבד, כיון שזהו "ערקתא דמסאני" בשעת גזירת השמד, וזהו "חוט השערה" שבו תלוי אם בהמשך הזמן ישאר ביהדותו⁴².

שיצאו למלחמה; לוחמים היו, אלא שהיו "מעטים" — בכמות — לגבי מספר הלוחמים במחנה שלחם נגדם, וכמו כן היו "חלשים" — בגבורה גשמית — לגבי גבורתם של הלוחמים במחנה שלחם נגדם. אבל תמורת זה, היו הם "עוסקי תורתך", ואת התורה לקחו עמהם גם בצאתם למלחמה.
 וסדר המלחמה הוא — שכאשר המלחמה

39) סוכה נב, א.
 40) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.
 41) דניאל יב, ב. וראה ר"ה טז, סע"ב.
 42) ובענין זה צריכה להיות ההנהגה כמו בעת מלחמה:
 ובהקדם מה שמצינו במלחמת החשמונאים בחנוכה — שאף שהיתה מלחמה נסית, מ"מ, לא הי' זה באופן שלא הי' צורך כלל בלוחמים

יג. הוכחה נוספת עד כמה נוגע "חוט השערה" — רואים מזה שכל הצרה שאליה הגענו התחילה מויתורים ופשרות: אמרו חז"ל⁴³ "כל המחניף לחבירו (וגירסת העין יעקב: לרשע) סוף נופל בידו".

ואכן ראינו בשנים האחרונות, שכל אלה שלפני שנים הסכימו על פשרות, וחשבו שעי"ז יכבשו את הדור הצעיר לקרבו ליהדות (בחשבם שאלה שכבר נמצאים במחנה הדתי ישארו בשלימותם) — רואים בעליל שלא זו בלבד שאיבדו את הנוער שרצו להוליכם בדרך של פשרות, אלא עוד זאת, שהחדירו חלישות גם אצל הנוער שהי' תחת השפעתם והיו שלמים ביהדותם.

ואילו אלה שלפני עשר, חמש עשרה או עשרים שנה, הלכו בשיטה שאסור לוותר על שום פרט, ובפרט בחינוך — הם הצליחו⁴⁴.

יד. ותוספת כח בחינוך הכשר — נותנים כל אלה שמתעסקים בחינוך הכשר בגופם ובנשמתם, וכל אלה שמסייעים בזה בממונם.

אע"פ שבאים אליו ואומרים לו: שמע נא, מדוע הנך מתעקש לתת הכסף לישיבה שתחנך "בטלנים", אנשים שאין להם שייכות להויות עולם הזה; פלוני יגדל זקן, ופלוני ילבש קפוטה, ואתה תהי' הגורם לחנך אנשים שבצאתם לעולם לא ידעו איך להתנהג ("ווי אַ קער טאַן זיך") — ואעפ"כ יש בו תוקף שלא להתפעל, ואדרבה, מזה גופא לומד הוראה, שהעובדה שמפעילים עליו לחץ כל כך ורוצים לנתק אותו מכך, מוכיחה שדוקא כאן מונחת האמת, ודוקא כאן מונחת ההצלה של עם ישראל, ובמילא, לא זו בלבד שאינו מקטין את עבודתו עבור חינוך הכשר

שכנגד לא ניהל "מלחמה מרה" על כל הקדוש לנו, לא היו פרטים אלו חשובים כל כך כדי להקדיש להם שימת-לב מיוחדת — שונה הדבר כשנמצאים ב"שעת חירום", שמנסים לרכוש את לבו של הדור הצעיר ע"י תחבולות שונות ומשונות, אזי חוב קדוש שלא לוותר אפילו על חוט השערה (מרשימה בלתי מוגה).

43) סוטה מא, סע"ב.

44) ראה גם מכתב ימי הסליחות שנה זו (אג"ק ח"ט ע' שכח).

נעשית קשה יותר, אזי צריכים להתגבר עוד יותר:

כאשר המלחמה נגד יהדות, תורה ומצוות, נעשית קשה יותר — הרי לא זו בלבד שאין לוותר ולהסכים ל"פשרה", אלא אדרבה, יש להתחזק יותר ולהלחם במסירת-נפש אפילו על פרטים כאלו שבשעת שלום אולי לא היו לוחמים עליהם.

ובפרט כאשר מדובר אודות ענינים של חינוך, שבזה תלוי כללות ההנהגה על כל משך החיים, "גם כי יזקין" — הרי אפילו אם בשנים כתיקונם, בשנות של שלווה, כאשר הצד

כנשמתו או בגופו או בממונו, או בשלשתן יחד, אלא אדרבה, מכאן ולהבא עוסק בזה בתוקף גדול יותר.

וענין זה מוסיף תוקף וחוזק להדור הצעיר גופא:

כאשר שואלים אותם שאלה: גם החברים שלכם מקבלים חינוך יהודי, אבל, ללא קנאות, וללא דקדוקים, מהו איפוא ההכרח שאתם צריכים להיות ה"מהדרים"?

מראים הם: הנה ישנו סוחר שסבור כמונו, גביר שסבור כמונו, רב שסבור כמונו, זוג זקנים שסבור כמונו, וזה נותן להם את התוקף לעמוד בנסיונות שבד' אמותיהם.

והיישר-כח — מגיע לאלה שלומדים עם התלמידים ואינם מתפעלים מכל הנסיונות וממשיכים בדרך חינוך זו, וכן לעסקני החינוך, שאינם חוסכים מנשמתם, מגופם ומממונם, ונותנים כפי יכלתם, ובמשך הזמן יתנו מסתמא יותר מכפי יכלתם — ובלבד להחזיק את החינוך על טהרת הקודש ביראת שמים טהורה.

טו. וכאשר נעמדים בדרך של "חנוך לנער על פי דרכו"³⁴ ללא פשרות, כפי ההוראה שניתנה בחנוכה, שלא היו מעוניינים אפילו ב"קולות" המבוססים על שלחן ערוך, באמרם, רוצים אנו "נס", כיון שרצוננו במקדש טהור, מנורה טהורה ושמן טהור, ובמילא יהי' גם האור באופן כזה,

הנה כשם שבימים ההם עזר הקב"ה שבמשך זמן קצר נעשה "מסרת כו' ביד עוסקי תורתך", וחניכו את ביהמ"ק עם נרות כאלה שמאירים לנו עד היום הזה, שאפילו "משתשקע החמה"³⁵, כאשר בחוץ הולך ומחשיך, מאירים בתי בני ישראל, "מוסיף והולך"³⁶, שבכל לילה נעשה האור גדול יותר —

אזי כמו "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם", כן גם "בזמן הזה", יכולים אנו להיות בטוחים שבמהרה בימינו נזכה שירד ויתגלה מקדש טהור, שבנוי למעלה³⁷ — צריכים רק להכין מקום ראוי להעמידו — וילדי ישראל, יחד עם בני" מדור הביניים והדור המבוגר, יאירו את ביהמ"ק ואת הסביבה כולה לא רק ב"נר מצוה"³⁸ בלבד, אלא גם בנר טהור בתכלית וקדוש בתכלית,

(45) ראה פרש"י ותוס' סוכה מא, טע"א. (46) משלי ו, כג. וראה פרש"י שבת כג,

וענין זה ימשיך שכינתו יתברך בתחתונים ממש, כך שעוה"ז —
שהי' עד עתה חומרי, או לכל הפחות גשמי⁴⁷ — יהי' בית המקדש
לשכינתו יתברך.

(47) ראה סה"מ קונטרסים ח"א רלו, א. ועוד.